

HELENA BURCHARD, JAN GROMNICKI

SPRAWOZDANIE Z BADAŃ WYKOPALISKOWYCH W WIELICZCE, POW. KRAKÓW, W 1963 ROKU

Prace wykopaliskowe, prowadzone w r. 1963 na terenie Wieliczki z ramienia Muzeum Żup Krakowskich w Wieliczce i Zakładu Archeologii Małopolski IHKM PAN w Krakowie, skoncentrowały się na dwóch spośród badanych w latach poprzednich stanowisk¹, a mianowicie na stan. 2 (osada lateńsko-rzymska na terenie zamku i przylegającego ogródka jordanowskiego) oraz stan. 4 (warzelnia wczesnośredniowieczna w pobliżu szybu Daniłowicza. Stanowiska te, jak i wszystkie badane dotychczas, leżą na południowym zboczu kotliny wielickiej, zajmując dwa sąsiadujące ze sobą cyple terasu rzeczki Srawy.

Prace, prowadzone w rejonie zamku, szły w kierunku określenia zasięgu i charakteru osadnictwa starożytnego, pochodzącego z okresu późno lateńskiego i rzymskiego, oraz prześledzenia ewentualnych jego związków z eksploatacją źródeł słonych. W toku badań problematyka wzbogaciła się o zagadnienie pierwotnej zabudowy dzisiejszego zamku.

Na terenie zamku i ogródka jordanowskiego (dawny sad żupny) założono osiem wykopów, o łącznym obszarze około 300 m², eksplorując warstwę kulturową o miąższości do 2 m. Udało się wewnątrz niej wyróżnić szereg nawarstwień, pochodzących z czasów nowożytnych, średniowiecza oraz okresu rzymskiego i późnolateńskiego (z zabytkami kultury celtyckiej). Warstwy te zalegają na terenie dawnego dziedzińca zamkowego, podczas gdy na terenie dawnego sadu żupnego natrafiono na zmieszane zabytki różnych okresów (głównie nowożytne i okresu rzymskiego), znajdujące się na wtórnym złożu na skutek dawnych zawałów górniczych. Należy podkreślić, że w tej (południowej) partii badanego rejonu nie natrafiono na zabytki kultury celtyckiej i z okresu średniowiecza, natomiast na całym terenie nie znaleziono śladów osadnictwa wczesnośredniowiecznego, pochodzącego sprzed okresu lokacji miasta.

Jeśli chodzi o bardziej interesujące spośród znalezionych zabytków, wymienić trzeba ślady budowli ziemiankowej, najpewniej chaty, pochodzącej prawdopodobnie z okresu rzymskiego, oraz jamę-piwniczkę o kształcie okrągłym z tego samego okresu, odkryte na terenie dziedzińca zamkowego. W jamie tej znaleziono duży fragment naczynia zasobowego, lepionego ręcznie, które datować należy na wczesny okres rzymski. Jeśli chodzi natomiast o zabytki okresu lateńskiego, nie udało się ich dotąd związać z żadnymi obiektami. Ceramika tego okresu, występująca licznie na terenie dawnego dziedzińca zamkowego, świadczy o intensywnym osadnictwie.

¹ Por. H. Burchard, *Wyniki badań wykopaliskowych w Wieliczce, pow. Kraków, w latach 1960—1962*, „Spraw. Arch.”, t. 16: 1964, s. 318.

Z bardziej interesujących wymienić można ułamki naczyń toczonych na kole, grafitowych, zdobionych żłobkami pionowymi, oraz tzw. siwych, należących do kultury celtyckiej, a także fragmenty naczyń lepionych ręcznie. Powyższe znaleziska występują w obrębie warstwy ciemnej ziemi, leżącej bezpośrednio na calcu. W jej obrębie można wyróżnić dwie warstwy różniące się kolorystycznie, nie udało się jednak dotychczas znaleźć różnic formalnych w występujących w ich obrębie zabytkach. Nad warstwą starożytną zalega warstwa ciemnoszarej ziemi, o dużej miąższości, wewnątrz której występuje ceramika średniowieczna. W warstwie tej, przecinając ją częściowo, tkwił zachowany w partiach fundamentowych fragment muru kamiennego, łączonego zaprawą. Ponad murem zalegały warstwy nowożytne, leżące na warstwie rozbiórkowej muru, toteż dane stratygraficzne pozwalałyby datować go na okres przed wiekiem XVI. Być może stanowił on fragment umocnień lub zabudowy zamkowej okresu wcześniejszego aniżeli stan zachowany obecnie i znany z planu Germana z pierwszej połowy XVII wieku.

Badania na stanowisku 4 miały na celu ustalenie zasięgu odkrytej w roku poprzednim warzelni wczesnośredniowiecznej, jak również osady kultury nadcisańskiej. Przeprowadzono w tym celu cztery wykopy o łącznej powierzchni ok. 100 m², położone na wschód i północ od wykopu z 1962 r. W wyniku badań uzyskano interesujące stwierdzenie, że w najbliższym sąsiedztwie nie ma dalszych urządzeń warzelniczych, brak nawet wczesnośredniowiecznej warstwy kulturowej. Wynikałoby stąd, że warzelnia nie tworzyła terytorialnie jednolitego zespołu zabudowań, lecz składała się z luźno rozrzuconych obiektów. Jednym z nich był obiekt odkryty w r. 1962. Ustalenie to ma duże znaczenie dla dalszych badań nad topografią Wieliczki przedlokacyjnej.

Z zabytków kultury nadcisańskiej odkryto w wykopie I drugą część jamy nr 3, zbadanej częściowo w roku ubiegłym, oraz w wykopie II jamę oznaczoną jako obiekt N/63, uzyskując z nich niewielką ilość ceramiki.

Ponadto odkryto też zespół kilku niewielkich, okrągłych jam średniowiecznych, ułożonych wzdłuż linii poprzecznej do stoku — analogie etnograficzne pozwalają na przypuszczenie, że mogły one służyć do przechowywania jarzyn², oraz kilkanaście innych obiektów późnośredniowiecznych.³

*Zakład Archeologii Małopolski
IHKM PAN w Krakowie*

² Informacja dr A. Kowalskiej-Lewickiej.

³ W badaniach 1963 r. brali udział studenci U. J. W. Jesionka i E. Nosek.